ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
Филология факультеті
А.Байтұрсынұлы атындағы Қазақ тіл білімі кафедрасы

«Қазақ тілінің өміршеңдігі» пәні бойынша қорытынды бақылау бағдарламасы
код VSKYa 5302, ID 101271

«7М02323-Қолданбалы қазақ тіл білімі» білім беру бағдарламасы
Бакалавриат

Курс – 1
Семестр – 1
Кредит саны – 5

Алматы 2024

Пән бойынша қорытынды емтихан бағдарламасын филология ғылымдарының докторы, профессор Салқынбай Анар Бекмырзақызы құрастырды.

Пән бойынша қорытынды емтихан бағдарламасы «7M02323-Қолданбалы қазақ тіл білімі» білім беру бағдарламасы негізінде әзірленді.

А. Байтұрсынұлы атындағы Қазақ тіл білімі кафедрасының отырысында қаралып ұсынылды.
Хаттама № 2. 11.11.2024 ж.

Кафедра меңгерушісі ____________________ А.Ж. Амиров

1. ПӘННІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ

<table>
<tr><th>Пәннің мақсаты</th><th>Оқытудан күтілетін нәтижелер (ОН)
Пәнді оқыту нәтижесінде білім алушы қабілетті болады:</th><th>ОН қол жеткізу индикаторлары (ЖИ)
(әрбір ОН-ге кемінде 2 индикатор)</th></tr>
<tr><td rowspan="5">Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігі мәселелерін саралау, тілдің өміршеңдігін лингвистикалық заңдылықтар мен қағидалар негізінде зерттеп-зерделеу</td><td>Оқу пәндерінің жүйесінде «Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігі» пәнінің орнын анықтап негіздейді</td><td>Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігіуt талдау жасауды түсінеді және сипаттай алады</td></tr>
<tr><td>Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігінің негізгі ғылыми-теориялық жүйесін меңгереді</td><td>Қазіргі қазақ тілі өміршеңдігі мәселелерін тиімді қолданып және талдай алады.</td></tr>
<tr><td>Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігі мәселелерін талдауды орындау икемдерін қалыптастырады</td><td>Тіл өміршеңдігінің әлеуметтік, мәденн, демографиялық, экономикалық факторларын т.б. шешеді</td></tr>
<tr><td>Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігі мәселелерін анықтау дағдысын қалыптастырады</td><td>Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігінің ғылыми-теориялық жүйесін қолдану білігін қалыптастырады және дамытады</td></tr>
<tr><td>Жаңа мәліметтерді жасай білу икемдері, зерттеу жұмысы барысында қажетті болатын жаңа хабарларды іздеп табу, олардың арасында маңыздысын сұрыптап алу, оларды талдау дағдылары қалыптасады.</td><td>Тың материалдарды сұрыптау және талдау дағдылары қалыптасады.</td></tr>
<tr><td>Пререквизиттер</td><td colspan="2">Қазіргі қазақ тіліндегі басым бағыттар</td></tr>
<tr><td>Постреквизиттер</td><td colspan="2">-</td></tr>
<tr><td>Оқу ресурстары</td><td colspan="2">Оқу әдебиеттері:
Салқынбай А.Б. Қазіргі қазақ тілі. Алматы, -2024.
Қосымша әдебиеттер:
1. Кондрашкина Е.А. Влияние психологического фактора на витальность языка / Е. А. Кондрашкина // Вопросы психолингвистики. — 2018. — № 3 (37). — С. 22—35.
2. Петренко Д.И. Лингвистический витализм метапоэтики К.И. Чуковвского: дисс. на соиск. уч. ст. доктора филол. наук. – Ставрополь, 2011. – С. 538.
3. Тіл өміршеңдігі немесе мемлекеттік тіл ұғымы. Қазақ әдебиеті. 09.12.2016.
Ғаламтор ресурстары:
1. SQL жүйесіндегі қосымша деректер;
2. http://elibrary.kaznu.kz/ru;
3. Қазақстан Республикасының ұлттық академиялық кітапханасы. https://nabrk.kz/la/e-catalog?catalog=4&page=2&sphere=7&title_first_letter=%D2%9A
4. Қазақ тілі Қазақстан республикасындағы тілдік ахуалдың маңызды компоненті ретінде http://rmebrk.kz/journals/1840/29471.pdf
5. Проблемы витальности языков народов file:///C:/Users/D.C.COM/Downloads/problemy-vitalnosti-yazykov-narodov-rossiyskoy-federatsii-v-proshlom-i-nastoyaschem.pdf
6. Витальность языка: поиски показателей измерения https://articlekz.com/article/22711</td></tr>
</table>

Негізгі тақырыптар:

1-деңгей

1. «Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігі» пәнінің зерттеу нысаны, мақсаты мен міндеттері
2. «Өміршеңдік», «тіл өміршеңдігі» ұғымдарының тілдік сипаты
3. Тілдердің өміршеңдігі және жойылу қаупі
4. Тіл өміршеңдігі немесе мемлекеттік тіл мәселелері
5. Қазақ тілінің мәдени кеңістігі: мемлекеттік тілді дамыту
6. Мемлекеттік тіл – мемлекеттіліктің ұлттық коды
7. Кеңсе қағаздарының тілі – тіл өміршеңдігінің аса маңызды факторы
8. Әлемдік тілдік тенденцияның тіл өміршеңдігіне әсері
9. Тіл тазалығы – сөз дәлдігі
10. Жаһанданудың ұлттық құндылықтарға әсері
11. Жаһандану және Қазақстандағы тіл саясаты
12. Тіл өміршеңдігінің мәселелері
13. Қазақстан халқының мемлекеттік тілді меңгеруі
14. Қазақ әдеби тілі өміршеңдігінің ғылыми негіздері
15. Үштілділік мәселелері
16. Қазақ ғылым тілі: теория, тәжірибе, ұсыныстар
17. Ғылымдарды ұлт тілінде дамыту
18. Ұлттық корпус: Қазақ тілін ғылым тіліне айналдырудың қадамдары
19. Қазақ тілінің қолданыс аясын кеңейтуге бағытталған мәселелер
20. Қостілділік және мемлекеттік тілді меңгеру
21. Интерференция мәселесі
22. Интеркаляция мәселесі
23. Бұқаралық ақпарат құралдарындағы қазақ тілді контенттің саны мен сапасын арттыру
24. Кеңсе құжаттарында мемлекеттік тілді қолдану тәртіптерін сақтау
25. Іс қатынас қағаздарында мемлекеттік тілді қолдану тәртіптерін сақтау

2-деңгей

1. Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігі» пәнінің негізгі ұғымдары
2. Қазақ тілінің өміршеңдігінің басты белгілері
3. Тілдік норманың сақталуы
4. Тілдің қолданыстық қызметі – өміршеңдік кепілі
5. Тіл өміршеңдігі мәселелері: бүгіні мен болашағы
6. Қазақ тілі Қазақстан Республикасындағы тілдік ахуалдың маңызды компоненті
7. Қостілділік мәселелері
8. Үштілділік жағдайында қазақ тілі өміршеңдігінің негізділігі
9. Құжаттарды қазақша толтыру мәселесі
10. Тілдік алаңда қазақ тілінің үстемдігін арттыру жолдары
11. Қазақ тілін цифрландыру
12. Тіл экологиясы
13. Тіл тазалығы мәселелері
14. Тіл және жаһандану
15. Қазіргі жаһандану жағдайында тілдің өміршеңдігі
16. Қазақ тілін халықаралық деңгейге жақындату
17. Қазақ тілін брэндке айналдыру мәселелері
18. Қазақ тілін жаңа технологиялар тіліне айналдыру
19. Тіл мәдениеті мен тіл тазалығы
20. Аудармашы және тіл тазалығы мәселелері
21. Қазіргі жастардың сөйлеу мәдениеті
22. Сауаттылық. Тіл тазалығы мәселелері
23. Қазақ тілінің экологиялық мәселелері
24. Тіл мәдениеті. Шешендік өнер
25. Тіл білімінің жаңа бағыттары, тіл және жаһандану

3-деңгей

1. «Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігі" пәнінің өзге пәндермен байланысы
2. Қазіргі қазақ тілінің өміршеңдігі» пәнінің ғылыми теориялық бағыттары
3. Тіл өміршеңдігіне экстралингвистикалық фактордың әсері
4. Тіл өміршеңдігіне лингвистикалық факторлардың әсері
5. Тіл өміршеңдігінің әлеуметтік факторы
6. Тіл өміршеңдігінің мәдени факторы
7. Тіл өміршеңдігінің демографиялық факторы
8. Тіл өміршеңдігінің экономикалық факторы
9. Тіл өміршеңдігінің критерийлері
10. Қазіргі қазақ тілі өміршеңдігінің белгілері және оны арттырудың жолдары
11. Тіл өміршеңдігінің мәселелері: тарихи аспект
12. Үш тұғырлы тіл: артықшылықтары мен қиыншылықтары
13. Мемлекеттік тіл – ұлттық құндылық
14. Мәңгілік елдің мәңгілік тілі
15. Ұлттық дүниетанымның тілдегі көрінісі
16. Ғылым тілі – тіл өміршеңдігінің бір өлшемі
17. Ұлттық ғылым тілі мен терминология
18. Интернетте қазақ тілді контенттің саны мен сапасын арттыру
19. Қазақ тілін латын графикасына көшіру жұмыстары
20. Қазақ тілін ірі қаржылық салаларының, банктердің тіліне айналдыру
21. Қазақ тілін экономиканың тіліне айналдыру
22. БАҚ-ғы тіл тазалығы
23. Тіл тазалығы және ұлттық терминология
24. Алаш зиялылары және ана тілінің тағдыры
25. Қазіргі жастардың сөйлеу, жазу тіліндегі кемшіліктер

1. ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУ ТАПСЫРМАСЫН ОРЫНДАУ ЖӨНІНДЕГІ ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР, СТАНДАРТТЫ АУЫЗША OFFLINE

2.1. Емтихан формасы: Стандартты ауызша offline. Платформа: Univer АЖ

2.2. Жазбаша емтиханның мақсаты: пәнді зерделеу кезінде меңгерілген оқу нәтижелерін, дағдылар мен құзыреттерді, өз ойларын ауызша қисынды баяндай білуін, өз көзқарасын дәлелді көрсету.

2.3. Тапсырманы орындаудан күтілетін нәтижелер:

Ауызша емтиханның бір билеті оқытылған курс бойынша оқу нәтижелерін анықтайтын және төменде сипатталған критерийлер бойынша бағаланатын 3 сұрақтан тұрады:

1-сұрақ - Курс теориясы мен тұжырымдамасын білу; баяндаудың қисындылығы. Курс мазмұнында баяндалатын теориялық ережелерді түсіну және мысалдармен растау.

2-сұрақ. Таңдаулы әдістеме мен технологияны практикалық тапсырмаларға қолдану. Практикалық тапсырмада берілген негізгі мәселені ашу және шешу.

3-сұрақ - Ұсынылған практикалық тапсырмаға таңдалған әдістеменің қолданылуын бағалау жәнеауызша сыни талдау. Жеке практикадан алынған нәтиженің негіздемесі.

2.4. Емтихан өткізу рәсімі.

2.4.1. Стандартты ауызша offline емтихан бекітілген кестеге сәйкес өткізіледі.

2.4.2. Ауызша offline емтихан басталғанға дейін 15 минут бұрын кезекші оқытушы білім алушылардың жеке куәлігі бойынша жеке басын тексеруді жүзеге асырады, білім алушыларды келу парағында көрсетілген отырғызу орындарына отырғызады.

2.4.3. ЖАуызша offline емтиханға студент орнына басқа адам келген жағдайда кезекші оқытушы осы Қағидаларды бұзғаны туралы тиісті акт жасайды.

2.4.4. Кешіккен білім алушылар емтиханға жіберілмейді.

2.4.5. Емтихан кезінде кезекші оқытушы білім алушылардың бекітілген нұсқаулыққа сәйкес мінез-құлық ережелерін сақтауын бақылауды жүзеге асырады.

2.4.6. 1) жауап парақтарын келу парақтарымен бірге деканат маманына шифрлауға ұсынады.

2.4.7. Шифрлау үшін жұмыстарды ұсыну кешіктірілген жағдайда тиісті акт жасалады.

2.4.8. Емтиханда білім алушыларға өздерімен бірге шпаргалкаларды, ұялы телефондарды, смарт-сағаттарды және қосалқы ақпаратқа рұқсатсыз қол жеткізу үшін пайдаланылуы мүмкін басқа да техникалық және өзге де құралдарды пайдалануға тыйым салынады. Басқа білім алушылармен және бөгде адамдармен сөйлесуге, жауаптарға аты-жөнін немесе өзге де сәйкестендіру жазбаларын жазуға тыйым салынады.

2.4.9. Егер білім алушы емтиханға келіп, билет бойынша жауап беруден бас тартса, емтихан тапсыру «F» бағасы ретінде бағаланады.

2.4.10. Дәлелді себеп болмаған жағдайда емтиханға келмеу «F» бағасы ретінде бағаланады.

2.4.11. Білім алушы осы тармақтардың біреуін немесе бірнешеуін бұзған жағдайда емтихан жұмысын жою актісі (бұдан әрі - Акт) толтырылады, пән үшін «F» («қанағаттанарлықсыз») бағасы қойылады.

2.4.12. Емтиханда осы Ережені қайталап бұзғаны үшін білім алушы Әдеп жөніндегі факультет кеңесінің қарауына ұсынылады.

2.4.13. Пән бойынша қорытынды баға емтихан өткізілгеннен кейін 1 ай ішінде, оқушы қашықтықтан білім беру технологияларын және/немесе емтиханда мінез-құлық ережелерін қолдана отырып қорытынды бақылау жүргізу үшін нұсқаулықтарды бұзғаны анықталған жағдайда: шпаргалкаларды, ұялы телефондарды пайдалану, келіссөздер жүргізу және т.б. Актіні толтыра отырып, бақылау бейнекамераларынан жазбалар негізінде жойылуы мүмкін. Актінің күші жойылуға және апелляцияға жатпайды.

2.4.14. Емтихандардағы барлық тәртіп бұзушылықтар білім алушының транскриптіне енгізіледі.

Пән: Қазақ тілінің өміршеңдігі
Форма: Стандартты ауызша оффлайн
Платформа: Univer АЖ

№	Критерий/ балл	Дескрипторлар				
		Өте жақсы	**Жақсы**	**Қанағаттанарлық**	**Қанағаттанарлықсыз**	
		90–100% (27-30 балл)	**70–89% (21-26 балл)**	**50–69% (15-20 балл)**	**25–49% (8-14 балл)**	**0–24% (0-7 балл)**
1 сұрақ 40 балл	**Кәсіби сәйкестілік және мұғалімнің кәсібилігі теориялары мен тұжырымдамаларын түсінуі**	Мұғалімнің кәсіби сәйкестілігі мен кәсібилігі туралы теорияларды, тұжырымдамаларды терең түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Кәсіби сәйкестілік және мұғалімнің кәсібилігі теориялары мен тұжырымдамаларын түсінуі. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Мұғалімнің кәсіби сәйкестігі мен кәсібилігі туралы теориялар мен тұжырымдамаларды шектеулі түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Мұғалімнің кәсіби сәйкестігі мен кәсібилігі туралы теорияларды, тұжырымдамаларды үстірт түсіну/ түсінбеушілік. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) берілмейді.	
2 сұрақ 30 балл	**Кәсіби сәйкестілік және Қазақстан мұғалімдерінің кәсібилігі негізгі мәселелерін ұғынуы**	Мұғалімнің кәсіби сәйкестігі мен кәсібилігінің негізгі ұғымдарын Қазақстан мәнмәтінімен жақсы байланыстырады. Аргументтерді эмпирикалық зерттеудің дәлелдерімен тамаша негіздеу (мысалы, сұхбат немесе статистикалық талдау негізінде).	Мұғалімнің кәсіби сәйкестігі мен кәсібилігінің негізгі ұғымдарын Қазақстан мәнмәтінімен байланыстырады. Аргументтерді эмпирикалық зерттеудің дәлелдерімен күшейтеді.	Мұғалімдердің кәсіби сәйкестігі мен кәсібилігі тұжырымдамаларының Қазақстан мәнмәтінімен шектеулі байланысы. Эмпирикалық зерттеулердің дәлелдерін шектеулі қолдану.	Мұғалімнің кәсіби сәйкестігі тұжырымдамаларының Қазақстан мәнмәтінімен байланысы шамалы немесе жоқ. Эмпирикалық зерттеулерді аз немесе мүлдем қолданбайды.	
№ 3 сұрақ 30 балл	**Саясат ұсынысы немесе практикалық ұсынымдар / ұсыныстар**	Қазақстанда мұғалімдердің кәсіби сәйкестігі мен кәсібилігін арттыру бойынша сауатты саяси және/немесе практикалық ұсынымдар мен ұсыныстар ұсынады.	Қазақстанда мұғалімдердің кәсіби сәйкестігі мен кәсібилігін арттыру бойынша кейбір саяси және/немесе практикалық ұсынымдарды және ұсыныстарды ұсынады	Шектеулі саясат және практикалық ұсынымдар.Ұсынымдар маңыздылау емес, мұқият талдауға негізделмеген және таяз.	Саясат пен практикалық ұсынымдар аз немесе мүлдем жоқ немесе.өте төмен сападағы ұсынымдар.	

Қорытынды бағаны есептеу формуласы:
Қорытынды баға (ҚБ) = (% 1 +% 2 +% 3 +% 4 +% 5 +% 6)/К, мұнда% - критерий бойынша тапсырманың орындалу деңгейі,
К - критерийлердің жалпы саны.

Қорытынды балды есептеу мысалы

№	Балл / Критерий	«Өте жақсы»	«Жақсы»	«Қанағаттанарлық»	«Қанағаттанарлықсыз»	
		90-100 %	**70-89 %**	**50-69 %**	**25-49 %**	**0-24 %**
1.	Критерий 1	100				
2.	Критерий 2		75			
3.	Критерий 3			60		
4.	Критерий 4				45	
5.	Критерий 5	100				
6.	Критерий 6				49	
	Қорытынды %	**200**	**75**	**60**	**94**	200+ 75 + 60 + 94 = **429** **429 / 6 критери = 71,5** **Қорытынды балл в % = 72**

Есептеу кезінде алынған пайызды негізге ала отырып, бағалауды бағалау шкаласымен салыстыра аламыз.
72 балл бағалау шкаласына сәйкес «Жақсы» санатына сәйкес келетін 70 балдан 89 балға дейінгі ауқымда болады.
Осылайша, осы есептеу кезінде емтихан балдық-рейтингтік әріптік бағалау жүйесіне сәйкес 72 «Жақсы» балға бағаланатын болады.
білім алушылардың оқу жетістіктерін оларды бағалау мен бағалаудың дәстүрлі шкаласына ауыстыра отырып есепке алу.

Дәріскер А.Б. Салқынбай